

For full maskin MED mineraler.

av fagsjef Dag Henning Edvardsen, Normin AS

Godt beite eller grovfôr er det viktigste grunnlaget for riktig fôring og trivsel i fjøset, men dersom du i tillegg vil ha friske dyr, god tilvekst, fruktbare dyr og god økonomi i produksjonen, er det også helt nødvendig med tilskudd av mineraler til dyra.

I våre naboland Danmark og Sverige stiller ikke bonden lenger spørsmål ved OM han skal gi dyrene sine mineraler. Der er spørsmålet HVILKE mineraler er det mine dyr trenger for at fôrrasjonen skal få riktig sammensetning. Hvis du stiller deg selv ett av disse to spørsmålene, håper jeg å kunne gi deg noen svar i denne artikkelen.



Utfordringene med beite

Det er flere utfordringer med beite i forhold til mineraltilførselen til dyra. Mineralene du faktisk finner i beiteplantene er stort sett veldig bra. Problemet er at vi sjelden vet om innholdet er tilstrekkelig, hva som mangler og hvor mye som mangler.

I norsk beitegras vet vi at vi alltid finner nok kalium, kanskje nok kalsium og fosfor, men slettes ikke bestandig nok magnesium og salt (natrium). Makromineralene er byggestener til knoklene og de behøves i relativt store mengder til nervesystemet og oppløst som ioner i cellevæsken. Når det gjelder mikromineralene i beitegraset er det alltid nok jern, kanskje nok mangan, men sjelden nok kobber, kobolt, jod og selen. Mikromineralene er helt nødvendige som verktøy for kroppens funksjoner og deltar derfor i utrolig mange sammenhenger som hormoner, enzymatiske reaksjoner og immunforsvar. Sink alene er omtalt å ta del i over 200 forskjellige enzymer.

Store forskjeller på beite

I motsetning til hva man kanskje umiddelbart tenker, er dyrket innmarksbeite dårligere enn utmarksbeiter med hensyn til mineraler. Gras har relativt lavt mineralinnhold, og dyrkede innmarksbeiter har et beskjedent artsmangfold. Kløver i enga vil som regel gjøre mineralinnholdet noe bedre. På et utmarksbeite derimot, kan dyra beite både gras, urter, kratt, lauv og kanskje lyng. Dyra har med andre ord tilgang på mange flere forskjellige planter i fôrrasjonen samtidig som disse plantene har et høyere innhold av mineraler. Forskjellen kan være så stor at dyr på innmarksbeite spiser 150 gram mineraler pr. dyr og dag, mens tilsvarende dyr på utmarksbeite spiser bare 50 gram mineraler pr. dyr og dag.

Halv maskin er dårlig butikk

Uten tilstrekkelig tilførsel av mineralene, går kroppen på halv maskin. Halv maskin betyr dårlig ressurs- og fôrutnytting. Halv maskin betyr redusert tilvekst, sen kjønnsmodning og sen brunst. Halv maskin betyr at du ikke klarer å få første kalving ved 24 måneders alder, og at du ikke klarer å oppnå 1,0 kalv i året pr. ku. Dårlig fruktbarhet og forsinket brunst er en av de vanligste utraneringsårsakene. Dyra må få en fair sjanse til å vise hva duger til ved at de får tilgang til mineraler og vitaminer. Det er dårlig butikk å utrangere unge kuer.

Underoptimal tilførsel av mineraler og vitaminer gjør dessuten at immunapparatet ikke er på topp. Konsekvensene kan være subklinisk eller klinisk mastitt, med påfølgende kostbar veterinærbehandling og redusert tilvekst på kalven som følge av redusert melkeytelse. Generelt vil dyra også være mindre robuste i forhold til sykdommer eller stress. Det er dårlig butikk med dyr som går for halv maskin, som blir syke og trenger tilsyn av dyrlegen.



Mange produkter på markedet

Det finnes etter hvert en god del forskjellige produkter på markedet. Til dyr

på beite vil jeg anbefale enten mineralblandinger i pulver eller granulert form. De kan gis til dyra etter appetitt i en dertil egnet fôringsautomat som for eksempel

MicroFeeder (www.microfeeder.com). Alternativet er å sette ut mineralsteiner. Det vanskelig med mineralsteiner er imidlertid at dersom de er for harde, klarer ikke dyra å spise så mye de trenger, og blir de for myke vil dyra spise unødvendig mye mer enn de trenger. Det passer absolutt ikke å tilby pelleterte mineralblandinger på beite. Pelleterte mineralblandinger blir som regel så smakelige at dyra spiser de som kraftfôr, og med andre ord spiser dyra fort mye mer enn de behøver.

Alle mineraltilskuddsfôr i Norge er tilsatt mikromineraler og vitaminer. Forskjellen ligger i sammensetningen av makromineralene. Det finnes flere som egner seg godt til bruk på beite. Disse har som oftest et relativt høyt innhold av magnesium og salt.

Nye produkter på markedet i dag tilbyr også mer sofistikerte løsninger. Det lar seg gjøre å få skreddersydde mineralblandinger tilpasset gårdens grovfôr basert på analyser av fôret. Dette er ikke så aktuelt i beitesituasjonen, men kan anbefales når dyra fôres fra et fôrlager. Videre tilbys også mineralblandinger med spesielle doseringer eller tilsetninger for å bedre på spesielle problemer som dårlige klauver, svakt immunapparat/høyt celletall eller svekket vomfunksjon/dårlig grovfôropptak. Denne type produkter kan også være aktuelle på beite.

Svovel i mineralene gir bedre utnytting av grovfôret

Mikrobene i vomma bryter ned graset og syntetiserer mikrobeprotein. De svovelholdige aminosyrene metionin og cystein er viktige aminosyrer fordi de ofte blir begrensende i kuas ernæring. Til syntesen av metionin og cystein trengs svovel som det etter hvert som den sure nedbøren forsvant, har begynt å bli litt lite av i norsk jordsmonn. Med tilstrekkelig tilførsel av svovel kan beitedyra utnytte beitegraset mer optimal. Derfor er alle mineralblandinger fra Norsk Mineralnæring nå tilsatt en mindre mengde svovel.



Salt og magnesium er viktig

Saltslikkesteiner har tradisjonelt blitt brukt på beite, men slikkesteiner med bare salt er ikke godt nok til å dekke dyras behov. Dagens grovfôr, og særlig i ungt gras,

inneholder så mye kalium at dyra har problemer med å utnytte magnesium. Dette kan resultere i graskrampe, og den typiske graskrampen opptrer særlig 1-2 uker etter beiteslipp. I dag har imidlertid dette problemet dels blitt et helårsproblem og kan opptre også i inneføringssesongen. Ved regelmessig tilskudd av magnesium kan man enkelt forebygge magnesiummangel og kramper. God tilgang til salt er også positivt i denne sammenheng. Når dyra får tilgang på salt vil spyttet inneholde natrium i stedet for kalium. I beitesammenheng blir det som regel riktig å velge ei mineralfôrblending med mye magnesium og salt.

Behovet for kalsium og fosfor

Kalsium og fosfor er også viktige makromineraler, men fosforbehovet er satt noe ned i NorFor i forhold til tidligere. Innholdet av fosfor er derfor redusert noe i flere mineralblandinger. Kalsium er fortsatt viktig for utvikling av knoklene og sterke bein. Det er med andre ord plenty av gode grunner til å sikre dyras helse, fruktbarhet og produksjon med å gi dyra mineraler på beite. For full maskin MED mineraler!



NORMIN